

Om du inte är med – så är du emot

Examensarbete på Journalisthögskolan i Göteborg ht 1982

av Ann-Christine Andersson, Kersti Raiend

Innehållsförteckning

Förord	1
‘Splittrare’ mot ‘byråkrater’	2
Volvofacket kör ifatt företaget men lämnar medlemmarna bakom sig.....	6
Representantskapet – En demokratireform eller...?	9
De vill tysta oppositionen.....	13
Utan Facklig Opposition är Volvofacket helt dött	15
Mutanklagelser på Volvo	18
Björn Eriksson – En kille som facket sviker	21
Efterord.....	27
Källförteckning.....	28

Förord

”Är du inte med oss, så är du emot oss” är ett uttryck vi stött på flera gånger i arbetet att kartlägga villkoren för en facklig opposition på Volvo.

De som uttrycker detta menar att den, som inte helt och fullt stödjer det socialdemokratiskt styrda volvofacket, betraktas av socialdemokraterna som motståndare till både (s) och facket. Det kan också sägas så här; är du inte med oss (dvs socialdemokraterna), så är du emot oss (dvs facket).

Ämnesval

Vi hade läst om avtalsomröstningskampanjer och tuffa fackval på Volvo. Facklig Opposition var också en benämning vi stött på. Men mycket mer visste vi inte om volvofacket. Därför beslöt vi att sätta oss in i ämnet.

En rapport

Det vi presenterar på de följande sidorna är en rapport som bör läsas i sin helhet. Men det är också möjligt att läsa artiklarna helt fristående från varandra.

Före varje artikel finns en kort bakgrund som vi hoppas lättare skall föra in läsaren i problemställningen.

Våra frågeställningar

Vi har arbetat utifrån några allmänna frågeställningar:

- Varför finns Facklig Opposition?
- Vad driver Facklig Opposition för frågor?
- Hur är relationen mellan verkstadsklubb och opposition?
- Hur stort stöd har Facklig Opposition bland volvoarbetarna? Hur ser företaget på motsättningen mellan oppositionen och verkstadsklubben?

Vi är medvetna om att det är svårt att ge fullödiga svar på frågeställningarna. Vår ambition har varit att belysa dem.

Metod

Vi har läst alla pressklipp om volvofacket och oppositionen från 1970 och fram till idag i Arbetet, Göteborgs-Posten och verkstadsklubbens tidning Fördelaren.

Dessutom har vi läst ett oräkneligt antal flygblad som oppositionen gatt ut under årens lopp och informationsblad från verkstadsklubbens styrelse. Rapporter från Arbetslivscentrum och radioprogram har vi också tagit del av.

Under arbetets gång intervjuade vi ett tiotal personer.

Efter genomläsning av materialet bestämde vi att koncentrera oss på den fackliga demokratin. Och det är facklig demokrati som artiklarna ytterst handlar om.

När vi arbetat med rapporten har vi hela tiden haft med oss vissheten att facket på Volvo är oerhört mer demokratisk än företaget. Inom facket råder principen en medlem, en röst.

Medan företaget däremot är antidemokratisk och hierarkisk. I princip är det tre personer som fattar beslut i de stora och viktiga frågorna.

Problem

En frågeställning gick inte att belysa. Företaget ville inte ställa upp och kommentera interna fackliga angelägenheter.

Ett annat problem har varit att ingen av oss arbetat inom verkstadsindustrin. Det försvårade för oss att snabbt närma oss ämnet. Vad gäller materialinsamling och intervjuer har vi inte haft några problem, tvärtom. Alla har varit mycket tillmötesgående. Med dessa ord vill vi tacka dem.

Volvos verkstadsklubb är en facklig jätte. Det är en jätte som vuxit snabbt från 1960 års 3 300 medlemmar till 1981 års 11 464 medlemmar. Därmed är verkstadsklubben nordens största fackklubb med anknytning till ett enda företag.

Det som händer inom Volvos verkstadsklubb och bland dess medlemmar har stor betydelse för LO och dess största förbund – Metall.

Sedan 1960-talet har socialdemokraterna dominerat verkstadsklubben, med VPK som enda konkurrent.

Men i början av 1970-talet skymtar det fram s k 'opolitiska' i valstatistiken. De 'opolitiska' definierar sig efter några år och kallar sig först för Fria Fackföreningsfolket och därefter för Facklig Opposition.

1980 gör Facklig Opposition det bästa klubbvalet. De får 45 procent av rösterna, men socialdemokraterna vinner ändå valet med tio procentenheters marginal.

Mot byråkratisering och centralstyrning av facket ställer Facklig Opposition ökad medlemsaktivitet, en verklig facklig demokrati och facklig kamp.

'Splittrare' mot 'byråkrater'

Facklig Opposition anklagar den socialdemokratiska styrda klubbledningen för mygel, korruption och toppstyrning.

Klubbstyrelsen slår tillbaka och kritiserar oppositionen för att vara kommunistiska splittrare som bedriver dubbelspel.

Valrörelserna till de fackliga valen beskrivs i tidningsklippen som hårda och bittra. Den ena 'skandalen' efter den andra avslöjas. I en skog av anklagelser och motanklagelser, smutskastning och personföljelser kan det vara svårt att se var skiljelinjen går.

För det är anmärkningsvärt hur överens Facklig Opposition och klubbstyrelsen är i sakfrågorna. Inför varje avtalsförhandling skriver både oppositionen och verkstadsklubben under på att lönerna måste höjas. Oppositionen spär dock på lite extra i löneanspråken jämfört med klubbstyrelsen. Samma överensstämmelse finns i kraven på månadslön, taktsänkningar, förkortad arbetstid och förbättrad arbetsmiljö.

Nej, skiljelinjen finns att söka på annat håll. Det är sättet att arbeta för att genomföra kraven.

Skiljelinjen

En stark fackförening kräver aktiva medlemmar, säger Facklig Opposition. Det håller klubbstyrelsen med om, samtidigt som den gång på gång motarbetar meningsyttringar eller aktiviteter som inte råkar vara initierade av dem själva.

– Fackföreningsrörelsen skall inte användas som en språngbräda för byråkrater och karriärister i jakten på att få en plats vid samhällets köttgrytor, skriver oppositionen lite grovt i sina flygblad.

– Utan medlemmarna måste återta makten över sin organisation och göra fackföreningsrörelsen till sitt vapen i en aktiv facklig kamp. På det svarar klubbstyrelsen att det faktiskt råder representativ demokrati inom fackföreningsrörelsen. Medlemmarna kan rösta bort sina representanter om de missköter sig.

– Ja, svarar oppositionen, det är riktigt. att klubbstyrelsen sitter kvar. Men det behöver inte betyda att den har majoriteten av medlemmarna bakom sig. De flesta av klubbens medlemmar röstar nämligen inte i fackvalen.

Partimonopol

– Orsaken till det låga valdeltagandet, säger oppositionen, är att de fackliga valen är partival. Skilj på fackliga val och partipolitiska val. Inget parti skall ha monopol på förtroendeposterna i facket. Det är de som bäst kan tillvarata arbetarnas intressen som skall väljas, oberoende av vilken partipolitisk uppfattning personen har.

Men socialdemokraterna menar att fackliga frågor helt visst är politiska. Därför är det viktigt att veta var de står som väljs till fackliga förtroendemän.

– Ta reda på var oppositionen står politiskt, skriver den socialdemokratiska fackklubben inför valen. Fråga dem om de fortfarande bekänner sig till någon av de sju kommunistiska ideologierna.

Ökat valdeltagande

Under 1970-talet ökar valdeltagandet i de fackliga valen markant. 1974 röstar 23 procent av medlemmarna i klubbstyrelsevalet, medan 1980 är det närmare 50 procent.

Vissa år ställer inte oppositionen upp med kandidater och då väljs den socialdemokratiska listan med acklamation på medlemsmötet. Klubbstyrelseval genomföra varje år i februari. Vartannat år är det s k ordförandeval och vartannat kassörsval. En förtroendeman väljs alltså till en tvåårsperiod.

Invandrare

När man studerar utvecklingen och utfallet av klubbstyrelsevalen mellan 1970 – 1982 skall man hålla i minnet att en stor del av arbetarna på Volvo är invandrare.

Enligt verkstadsklubbens verksamhetsberättelse för 1981 är lite över 40 procent av medlemmarna (4 360) invandrare. De kommer från 62 nationer. De största grupperna är finländare och jugoslaver (2 587 resp 754 medlemmar), följt av turkar och danskar (189 resp 160 medlemmar). Verkstadsklubbens information går ut på finska och serbo-kroatiska.

Även Facklig Opposition brukar trycka upp information på de två språken inför fackliga val. Men övriga språkgrupper får nöja sig med den information som ges på svenska.

Vid de tillfällen som procentsiffran i följande uppställning inte når upp till hundra, beror det på att de 'opolitiska', VPK eller Facklig Opposition inte nominerat kandidater till samtliga valbara poster. Den socialdemokratiska fackklubben ställer normalt upp med kandidater till alla poster som skall besättas.

Klubbstyrelseval 1970 – 82

1970	Klubbstyrelse väljs genom acklamation			
1971	Klubbstyrelse väljs genom acklamation			
1972	Val: (s) 70 %	(opolitiska) 25 %		
1973	Val: (e) 67 %	(vpk) 29 %	(opol.) 3 %	
1974	Val: (s) 71 %	(vpk) 22 %	(opol.) 5 %	valdelt. 23 %

1975	Val: (s) 80 %	(vpk) 15 %	(c) 1.5%	valdelt. 21 %
1976	Val: (s) 73 %	(Fackl Opp) 26 %		valdelt. 29 %
1977	Val: (s) 75 %	(Fackl Opp) 25 %		valdelt. 40 %
1978	Klubbstyrelse väljs genom acklamation			
1979	Klubbstyrelse väljs genom acklamation			
1980	Val: (s) 55 %	(Fackl Opp) 45 %		valdelt. 50 %
1981	Klubbstyrelse väljs genom acklamation			
1982	Klubbstyrelse väljs genom acklamation			

Att det höga valdeltagandet och Facklig Oppositions framgångar i klubbstyrelsevalet. 1980 har ett samband är kanske en inte alltför djärv gissning.

Vad hände på Volvo och inom verkstadsklubben åren innan?

Avtalsomröstningskampanjen

På hösten 1979 lade oppositionen fram ett förslag med inbyggd sprängkraft. Kravet var att verkstadsklubbens medlemmar skulle få rösta om de lokala avtalen.

– Det är medlemmarna som skall arbeta under avtalet. Då är ett minimikrav att de också skall få godkänna det, menade Facklig Opposition.

Tidigare hade ett medlemsmöte uttalat sig för att rösta om de centrala avtalen. Ett krav som verkstadsklubben i princip inte var motståndare till, men den ville ha en annan skrivning som innebar att omröstningarna inte kom i konflikt med den solidariska lönepolitiken.

Arbetarsolidarisk lönepolitik

Facklig Opposition myntade då ett eget begrepp – den arbetarsolidariska lönepolitiken. Lönekraven skulle drivas offensivt på varje arbetsplats. Så mycket som möjligt skulle tas ut på varje arbetsplats.

– Det volvoarbetarna inte tar ut av Volvo, kommer ändå inte textilarbeterskorna i Borås tillgodo, resonerade Facklig Opposition. Kraven på lokala omröstningar motarbetades av verkstadsklubbens styrelse, som inte ville sitta med bundna händer i förhandlingar med företagsledningen. Styrelsen ville istället behålla friheten att gå ut med lokala omröstningar när det passade, vilket de hade gjort året innan – sommaren 1978.

Då sade 97 procent av arbetarna nej till företagets bud på fem öre 1 löneflyft. I den förvirrade situation som uppstod efteråt, med två på varandra följande strejker, skrev klubbstyrelsen på ett lokalt avtal utan att en ny omröstning genomfördes. Det nya avtalet gav en krona och fem öre i löneflyft. Det tyckte volvoarbetarna var på tok för lite.

Diskussionen om avtalsomröstningar fanns i hög grad med i 1980 års klubbstyrelseval.

Avtalsomröstningskravet är Facklig Oppositions främsta demokratifråga. Det är i den frågan som skiljelinjen mellan oppositionen och klubbstyrelsen syns skarpt.

Facklig demokrati

Men frågan om den fackliga demokratin är inget som plötsligt dyker upp från intet på 1970-talet.

Bär blir det nödvändigt med en kort tillbakablick.

Dilemmat för fackföreningsrörelsen har alltid varit att väga organisationens överlevnad och slagkraft mot större eller mindre medlemsinflytande och aktiv facklig kamp på basplanet.

Agitatorn som försvann

Administration och rutin har stått mot ideologi och kamp. Facket har dragits in i allt fler komplicerade förhandlingar med motparten. Agitatorn, som var den ledande personen i rörelsens barndom, har ersatts av den fackligt anställda som ofta har en utbildning bakom sig.

Det fackligt-politiska samarbetet mellan socialdemokratiska partiet och LO är också ett invariant mönster i den svenska samhällsbilden. De frågor som facket inte kan lösa förhandlingsvägen med arbetsgivarna, lagstiftar istället socialdemokraterna om i regeringsställning.

Lagen om kollektivavtal och arbetsdomstol, som stiftades redan 1928 trots hårt motstånd från fackföreningsrörelsen, begränsade starkt möjligheterna till stridsåtgärder.

Saltsjöbadsavtalet 1938 befäste ytterligare fredspliktstraditionen under gällande avtal och reglerade klart hur stridsåtgärder genomförs.

1951 slöts det första centrala avtalet mellan SAF och LO och med det följer logiskt en koncentration och centralisering av facket.

Storavdelningar

Under 1960-talet minskade antalet förbund inom LO från 44 till 29. Bildandet av s k storavdelningar, som omspannar flera orter, minskade antalet avdelningar från 8 000 till 2 500.

I de tidigare avdelningarna var medlemsmötet suveränt och det direktdemokratiska inslaget starkt. Inget avtal kunde skrivas under utan att medlemmarna sagt sitt. Numera är medlemsmötet ersatt av representantskap och avtalsomröstningar sker på förbundets eller LO's villkor.

Protester

Man den här utvecklingen har inte skett utan protester och diskussion.

Redan på 1940-talet fanns det grupper inom fackföreningsrörelsen med namnet Facklig Opposition. De kritiserade centraliseringen och den framväxande byråkratin.

Oppositionen leddes av kommunistpartiet och kampen var hård mellan socialdemokrater och kommunister 1 de fackliga valen inom LO-förbunden.

Socialdemokraterna vann så småningom den striden.

Men i slutet av 1960-talet blossade frågan om facklig demokrati och en aktiv facklig kamp återigen upp och uttrycktes bl a i den 'vilda' gruvarbetarstrejken i malmfälten 1969.

Gruvarbetarna ställde facket åt sidan och röstade fram sin egen strejkkommitté som förhandlade med företaget.

Lokal renässans

Under 1970-talet skedde en renässans för den lokala arbetsplatsorganisationen. Klubbarnas inflytande på lokalplanet växte i arbetsmiljöfrågor, samtidigt som arbetare och tjänstemän fick representanter i företagets styrelser.

Det fackliga inflytandet kommer att bli än större när lagen om medbestämmande kan omsättas i avtal.

Men frågan om facklig demokrati och medlemsinflytande blir för den skull inte mindre aktuell. Utan tvärtom, mot bakgrund av de viktiga frågor som står på dagordningen för fackföreningsrörelsen som exempelvis löntagarfonder, den tekniken, förflyttning av produktion utomlands, är medlemmarnas aktivitet viktigare än någonsin.

En större öppenhet inför en organiserad opposition kan föra in nya frågeställningar i redan vedertagna axiom. Den demokratiska centralism, som vissa hävdar kännetecknar fackföreningsrörelsen idag, behöver få en starkare betoning på demokratisk än på centralism.

I början av 1982 förändrades verkstadsklubbens organisation radikalt.

Grupperna, som verkstadsklubbens medlemmar är indelade i, stuvades om och ett nytt organ såg dagens ljus – gruppråden.

- Den nya organisationen passar bättre företagets administrativa indelning, menar klubbstyrelsen. Den enskilde medlemmen får också större inflytande och det fackliga arbetet blir mer effektivt är andra skäl klubbstyrelsen tar fram för att motivera förändringarna.
- Omorganisationen stryper den fackliga demokratin, säger Facklig Opposition. Gruppråden ansvarar inte inför medlemmarna, eftersom de utses uppifrån.
- En fördjupad demokrati kan bara åstadkommas genom att dela upp verkstadsklubben i flera mindre klubbar, menar oppositionen.

Volvofacket kör ifatt företaget men lämnar medlemmarna bakom sig

- Verkstadsklubbens nya organisation är en salamikorv och ett slag mot den fackliga demokratin. (Göte Kildén, Facklig Opposition).
- Med dagens klubborganisation får den enskilde medlemmen större inflytande. (Peter Börjesson, verkstadsklubbens styrelse).
- Volvofacket har en starkt centraliserad motpart. Det kan man inte göra så mycket åt utan man tvingas anpassa sig. (Arbetslivscentrum).

Det är några röster om verkstadsklubbens nya organisation. Oppositionens dom är hård:

- Medlemmarnas inflytande minskar och demokratin beskärs. Med organisatoriska knep lyckas klubbstyrelsen tränga ut Facklig Opposition från gruppstyrelseposter de erövat i fackliga val. Men vad döljer sig bakom motsättningarna? Varför omorganiserades klubben?

Volvofacket på efterkälken

Redan 1977 beslutade verkstadsklubbens styrelse göra en översyn på den lokala klubbens uppbyggnad. Det statliga Arbetslivscentrum engagerades för utredningsarbetet.

Bakgrunden var att volvofacket helt enkelt kommit på efterkälken gentemot företaget.

Vi når beslutsfattarna inom företaget allt sämre eftersom Volvo har ändrat sin administrativa indelning. Det står helt klart att vi måste följa efter, beslutsfattarna får inte springa ifrån oss, sade Gert Gunnarsson från Volvos klubbstyrelse i en intervju i Arbetet 1979, när Arbetslivscentrum presenterade sin rapport ”Facklig verksamhet i komplexa organisationer”.

Två krav på facket

I rapporten slår Arbetslivscentrum fast att en facklig organisation måste tillgodose två krav.

För det första, måste medlemmarnas intresse och synpunkter nå fram och påverka de fackligt förtroendevalda.

- Men poängterar Arbetslivscentrum, kommunikationen inom klubben behöver inte nödvändigtvis ske i direktdemokratiska former.

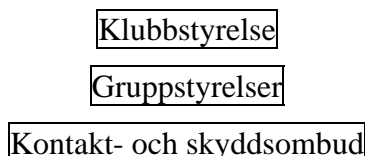
För det andra, måste en facklig organisation nå förhandlingsresultat med företaget.

Finns det någon motsättning mellan de två kraven?

– Nej, svarar utredarna, klubbar som fungerar demokratiskt för medlemmarna tenderar också att vara starka i förhållande till företagsledningen.

Efter det inledande resonemanget presenterar Arbetslivscentrum en ny organisationsmodell för verkstadsklubben. I stort följer klubbstyrelsen senare Arbetslivscentrums rekommendationer.

Här nedan finns en skiss över verkstadsklubbens gamla organisation.

Grupperna stuvats om

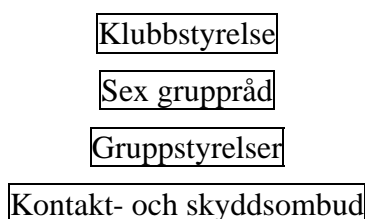
För att öka kontakten mellan medlemmarna och de förtroendevalda delas de grupper som har alltför många medlemmar. Målsättningen är att en gruppstyrelse skall ha mellan 400-500 medlemmar. Gruppstyrelsen väljs, som förut, direkt av medlemmarna.

För att inte förlora i slagkraft gentemot företaget ser ett nytt organ dagens ljus – gruppråden. Gruppråden, som är sex till antalet, väljs inte direkt av medlemmarna utan tillsätts av gruppstyrelserna och klubbstyrelsen. Gruppråden övertar en stor del av de tidigare gruppstyrelsernas förhandlingsarbete. Men gruppråden samordnar också skydds- och studiearbetet, som tidigare legat utanför den fackliga grundorganisationen.

Den sista länken i kedjan – kontaktombuden – bibehålla. Dessa utgör en viktig länk eftersom de finns i produktionen.

Kontaktombuden väljs bland medlemmarna inom varje gruppstyrelseområde och deras huvuduppgifter är två.

Dels skall de informera uppåt och nedåt, d v s mellan gruppstyrelsen och den enskilde medlemmen, dels skall de verka för att lösa konflikter mellan arbetsledningen och arbetarna på verkstadsgolvet. Så här ser verkstadsklubbens organisation ut efter förändringarna:

Oppositionens kritik

Den starkaste kritiken mot omorganisationen kom från Facklig Opposition på Lundbyverken. Oppositionen dominerade gruppstyrelsen efter valen 1980 och 1981.

Idag är medlemsantalet halverat i gruppen, den är omdöpt från det tidigare grupp 11 till grupp 19. I sista gruppstyrelsevalet 1982 förlorade oppositionen alla förtroendeposter utom ordförandeskapet.

I sin kritik riktade oppositionen in sig på gruppråden.

I 11-nyheterna som gavs ut av dåvarande grupp 11, kan vi läsa om den nita organisationen:

”När klubbstyrelsen talar om att syftet med deras förslag är att öka medlemsinflytandet och minska klyftan mellan förtroendevalde och medlemmarna, så talar man inte sanning.

De nya smågrupperna (gruppstyrelserna förf anm) kommer att ha näst intill intet att säga till om för medlemmarna centrala fackliga frågor. Istället kommer klubbstyrelsen och dess förlängda arm i form av gruppråden vara de organ som bestämmer var skåpet skall stå.”

– Vi står för representativ demokrati

Konfronterad med den här kritiken svarar Peter Börjesson, suppleant i verkstadsklubbens styrelse och dess representant i Lundbyverkens gruppråd:

– Gruppråden bygger på representativ demokrati och det står vi för. Sköter vi oss inte kan alltid medlemmarna rösta bort oss vid nästa val till klubbstyrelse.

Istället för en verkstadsklubb – flera mindre klubbar

Oppositionens motförslag till omorganisationen är lika radikal som enkel.

Vi fortsätter att läsa i samma 11-nyheter:

”Om klubbstyrelsen hade varit intresserad av en verklig demokratisering hade man gått tillväga på ett annat sätt.

De kunde ha föreslagit att den nuvarande verkstadsklubben delas upp på flera mindre klubbar.”

Hur paus genomtänkt är egentligen förslaget? Vad vinner alternativt förlorar arbetarna som kollektiv på en uppdelning av verkstadsklubben i flera mindre och självständiga klubbar. Går det att bjuda större motstånd mot Volvos företagsledning och nå bättre förhandlingsresultat med flera klubbar inom samma företag?

För att finna ett svar på de här frågorna skall vi studera hur motståndaren är organiserad.

Motståndaren är välorganiserad

Arbetslivscentrum blickar i sin rapport bakåt och beskriver Volvos administrativa utveckling. Från att ursprungligen ha varit starkt centraliserad och funktionsindeldad, så har företagets organisation ytligt sett successivt decentraliserats. ”Men”, skriver Arbetslivscentrum...

”I själva verket är de principiella förändringarna i Volvos organisation under de senaste 25 åren små. En jämförelse mellan 1954 års och 1979 års organisationsplaner visar att koncernledningen i båda fallen består av tre personer och två av dem har det direkta ansvaret för var sin tunga sektor av koncernen.”

Direktstyrning ersätta av servostyrning

Med andra ord, decentraliseringen av beslut inom företaget sker helt och hållet på företagsledningens, eller på tre personers, villkor.

Arbetarnas och tjänstemännens inflytande över den dagliga verksamheten har ökat. Men priset är högt. I frågor som rör företagets utveckling och framtid har de anställda fortfarande lite att säga till om.

Arbetarnas inflytande över företaget skulle knappast öka med en delning av den egna organisationen i flera mindre och sinsemellan självständiga klubbar.

Volvoledningen skulle då få oanade möjligheter att splittra arbetarna genom att blåsa under motsättningar mellan olika arbetsplatser i yrkesgrupper inom företaget.

Den enskilde arbetaren skulle säkert få bättre kontakt med och inflytande över sina förtroendevalda i klubben, men arbetarkollektivets insyn och inflytande över företaget skulle minska till noll.

Springande punkten

Oppositionens kritik sätter ändå fingret på den springande punkten.

Hur skall verkstadsklubben med sin organisation kunna matcha företagets odemokratiska och auktoritära uppbyggnad och samtidigt själv fungera demokratiskt för medlemmarna?

Frågeställningen är klassisk för svensk fackföreningsrörelse. Svaret har hittills varit: genom en representativ demokrati.

Med ett raskt klubbslag avskaffade Metalls kongress i juni 1981 medlemsmöten i klubbar med över 5 000 medlemmar.

Medlemsmötet ersattes av ett representantskap som klubbens högsta beslutande organ.

Kongressbeslutet var skraddarsytt för Volvos verkstadsklubb.

Det finns ytterligare två klubbar inom Metall med över 5 000 medlemmar – Götaverken och Sandvik. Götaverken införde några år tidigare representantskap – efter omröstning bland medlemmarna.

Men volvoarbetarna fick representantskap vare sig de ville det eller ej.

Representantskapet – En demokratireform eller...?

I stället för medlemsmöten som varit öppna för alla volvoarbetare väljer verkstadsklubbens medlemmar idag ett representantskap skall fungera som klubbens högsta beslutande organ.

Det var från Volvo som förslaget kom till Metallkongressen. En äldre volvoarbetare begärde i en motion att Metalls stadgar skrevs om, så att klubbar med över 5 000 medlemmar automatiskt fick representantskap. Men Metalls överstyrelse vill gå mjukare fram och låta klubbarna lokalt besluta om representantskap även i fortsättningen.

Efter en diskussion beslöt ändå kongressen enligt motionen. Volvoarbetarna fann plötsligt att de, utan att ha blivit tillfrågade, blivit fråntagna medlemsmötena och i dess ställe fått representantskap.

Gert Gunnarsson från Volvos klubbstyrelse var med på kongressen och kämpade för motionen.

I en intervju i Arbetet, strax efter kongressen, förnekade han att stadgeändringen kommit till för att få bukt med Facklig Opposition som tidvis haft majoritet på medlemsmötena.

Mycket tjat

– Oppositionen spelar ingen roll, repskapet hade kommit ändå, sade Gunnarsson.

Men han erkände samtidigt att medlemsmötena fungerade dåligt.

– Det räcker att en tolfedel – d v s 1 000 medlemmar – kommer för att mötesformen skall bli omöjlig. Det har varit för mycket tjat. Ibland har en gruppering fått majoritet, ibland en annan. Beslut som saknar all logik har fattats. Folk i andra organisationer skrattar åt oss.

Politisk plattform

Peter Börjesson, suppleant i klubbstyrelsen medger idag att det skett en viss rättning i leden efter införandet av representantskap. Han erkänner att representantskapet förhindrar 'kuppliknande beslut' framdrivna av politiska partier till vänster om socialdemokratin.

– Idag går det inte att skapa sig en politisk plattform på nordens största verkstadsindustri, säger han nöjt med tydlig adress till de partier som ingår i Facklig Opposition.

- Tidigare har det skett en politisk dirigering till Volvo. Trotskisternas generalorder till sina medlemmar har varit att ta arbete på de stora industrierna eller inom sjukvården.
- Dom deltog också i stort antal på medlemsmötena – och dom var aktiva. Ofta diskuterade vi Afganistan, El Salvador och världsfreden istället för att ta upp fackliga frågor.

Men är inte världspolitiska frågor viktiga även för en fackförening?

- Jovisst. I repskapet behandlas alla frågor som tas upp. Alla medlemmar har också rätt att lämna in skrivelser eller yttra sig. Men våra egna fackliga frågor måste trots allt få komma först.

257 representanter

Volvos representantskap består av 257 medlemmar som väljs, i bästa fall, direkt på verkstads-golvet. I representantskapet sitter också verkstadsklubbens styrelse, gruppstyrelserna, studie-kommittén och huvudskyddsombuden.

Möten skall hållas minst en gång i kvartalet. Representantskapet beviljar sittande styrelse ansvarsfrihet och väljer ny klubbstyrelse. En omröstning bland klubbens medlemmar kan ske om minst tio procent av representantskapet kräver det.

Facklig Opposition kritiserade sättet att uppifrån införa representantskap utan att tillfråga medlemmarna.

Men idag säger oppositionen att representantskapet har kommit för att stanna och det gäller att göra det bästa av situationen. En av dem är Harald Holst. Han har arbetat på Torslanda-verkens slutmontering sedan 1975. Han är kontaktombud och har tidigare ställt upp för Facklig Opposition i gruppstyrelseval.

Harald helst ser trots allt ett visst förnuft bakom införandet av representantskapet.

Klang- och jubelföreställningar

- Normalt kunde det komma ett hundratal på medlemsmötena – av 12 000 medlemmar. På de stora klang- och jubelföreställningarna kunde det trummas ihop upp till 800 personer. Men då gällde det frågor som kravet på avtalsomröstning. Dessa möten blev ohanterliga för klubbstyrelsen.

Han tror inte att klubbstyrelsen helt och hållet kan undvika diskussioner i representantskapet, eftersom medlemmarna fortfarande har en viss möjlighet att rösta in arbetskamrater från Facklig Opposition eller andra som inte är socialdemokrater.

- Vad klubbstyrelsen däremot slipper idag är en massa uttalanden om allt mellan himmel och jord som binder upp dom. Det var trots allt jobbigt för klubbstyrelsen att gå emot ett klubbmötesbeslut som tagits av flera hundra.

Hur väljs repskapet?

Representantskapet bygger på representativ demokrati till skillnad mot medlemsmötenas direktdemokratiska form.

En viktig fråga då är hur valen till representantskapet går till i praktiken.

Är repskapet verkligen representativt?

Enligt stadgarna skall varje gruppstyrelse se till att gruppen väljer en representant för varje påbörjat 50-tal medlemmar.

På Torslandaverkens slutmontering, Lundbyverken, måleriet och karosstillverkningen var det företa repskapsvalet 1982 ett partival. På de övriga arbetsplatserna skedde valet med acklamation på gruppmöten.

– Ofta är det så att gruppstyrelserna i de mindre grupperna sitter och sliter sitt hår och undrar hur fån de skall få ihop sig och så många till repskapet, berättar Harald Holst. Sådan är verkligheten.

– Men på slutmonteringen var det en stenhård strid om vilka som skulle väljas. Eftersom det var partival och (s)-listan fick mer än hälften av rösterna, så hamnade en massa dugligt folk, som inte råkar vara socialdemokrater och som ställde upp på den andra listan, utanför repskapet.

Fraktionslistor

Eftersom representantskapsvalet i januari 1982 var det första, tål det att synas lite närmare, för att vi skall kunna ge svar på frågan om repskapsvalen fungerar demokratiskt och om repskapet är representativt.

Samtidigt som representantskapsvalet genomfördes på slutmonteringen valdes också gruppstyrelsen.

Den socialdemokratiska fackklubben nominerade kandidater till såväl gruppstyrelse som till repskapet. På samma nomineringsmöte anmäldes även andra kandidater och det klargjordes att samtliga skall ställa upp på s k fraktionslistor som får delas ut en vecka innan valet.

Men inget om listornas utseende nämndes vid nomineringsmötet.

En och samma valsedel till två val

Några dagar senare meddelade klubbstyrelsen nya förhållningsorder. Samtliga nominerade som inte tillhörde den socialdemokratiska fackklubben skulle ställa upp på samma valsedel – och val till både gruppstyrelse och repskap skulle ske på denna enda valsedel. Klubbstyrelsen slog ihop grupp- och repskapsval till ett – och klumpade dessutom ihop två från varandra skilda valallianser.

– Om klubbstyrelsens agerande skulle överföras på de politiska riksvalet skulle det innebära att det vore omöjligt att rösta på olika partier i kommunal- och riksdagsval, menar Harald Holst.

– Antag exempelvis att centerpartiet ställer upp i repskapsvalet (dvs i riksdagsvalet) och socialdemokraterna i gruppvalet (dvs i kommunalvalet), medan ett tredje parti ställer upp i bägge. Enligt klubbstyrelsens logik skulle då (s) och (c) stå på samma lista.

Men var det inte Facklig Opposition som ställde upp kandidater i båda valen?

– Nej, i gruppstyrelsevalet ställde Facklig Opposition upp på ett program för en radikal facklig politik, en aktivering och demokratisering av facket. Men i repskapsvalet var en majoritet av kandidaterna partipolitiskt obundna. Dessutom valdes de av sina arbetskamrater i ett provval på verkstadsgolvet innan nomineringsmötet.

Partimärkning

Ett ständigt återkommande tvisteämne mellan verkstadsklubbens styrelse och oppositionen inför fackliga val är klubbstyrelsens regel att fraktionsvalsedlarna skall partimärkas. Så även denna gång.

– Fraktionsvalsedlarna skall partimärkas för vi vill att dom som ställer upp i valen talar om vad de står för, förklarar Peter Börjesson klubbstyrelsens ståndpunkt i den infekterade frågan.

– Vårt förslag för bägge listorna var att det skulle stå en kartellbeteckning typ ”Valkartell för repskapsvalet” överst på valsedel. Och dom som ställde upp för ett parti skulle partimärkas efter namnet, berättar Harald Holst.

– Förslaget avvisades, suckar han. Resultatet blev att våra valsedlar, som av klubbstyrelsen dessutom klumpades ihop till en, toppades av bokstavskombinationer typ KAF, SKP, SKPml. Fastän majoriteten av dom stod på listan var oberoende.

Stryka 188 namn

I de fackliga valen finns en officiell valsedel i vallokalen med samtliga kandidater uppsatta i bokstavsordning. Varför användes inte den som en strykvalsedel?

– Det är bara en formell möjlighet på slutmonteringen. Till repskapet skall 47 personer väljas. Om tre fraktioner ställer upp med alla kandidater inklusive 47 suppleanter tvingas varje röstande att stå och stryka minst 188 namn bland 285.

– I monteringsfabriken med hårt arbete och korta raster är det omöjligt att hinna med det.

– Ja, resultatet av allt det här blev att (s)-listan vann valet.

Skapar förvirring

Istället för att skapa största möjliga klarhet inför valen, skapar valsystelet tvärtom största möjliga förvirring, menar Harald Holst.

Tillsammans med en arbetskamrat överklagade han till Metalls förbundsstyrelse klubbens handläggning av valet.

De ville att förbundsstyrelsen prövade tillvägagångssättet och förklarade valen som ogiltiga.

Förbundsstyrelsens svar var kort. Volvoarbetarnas klagan lämnades utan åtgärd. Vill de överklaga kan de föra saken vidare till Metalls kongress – som tidigast hålls 1984.

På Volvo Lundbyverken har striden stått hård mellan socialdemokrater och Facklig Opposition.

Grupp 11, som den kallades innan omorganisationen, dominerades helt av oppositionen efter gruppstyrelsevalen 1980 och 1981.

Idag har oppositionen bara ordförandeposten.

Men oppositionen har fortfarande ett stöd bland medlemmarna i grupp 19, som Lundbyverkens grupp är omdöpt till.

Skydds- och kontaktombuden stödjer oppositionen och samma sak gäller så gott som samtliga 13 delegater som Lundbyverken bar i verkstadsklubbens representantskap.

– Det är Socialistiska Partiet som dikterar Facklig Opposition på Lundbyverken, säger socialdemokraterna.

– De har ingen facklig erfarenhet och kan inte förhandla med företaget, menar klubbstyrelsen.

Göte Kildén, gruppordförande på Lundbyverken och ordförande i Socialistiska Partiet, menar att fackliga frågor kommer i första hand och partipolitiska i andra hand.

Bosse, arbetare och skyddsombud på Lundbyverken, säger att oppositionen behövs, för utan Facklig Opposition så tystnar facket.

De vill tysta oppositionen

Oppositionen – är det en rörelse som fångar upp missnöje på arbetsplatserna eller är det en plattform för Socialistiska Partiet. f d KAF?

De fackliga frågorna är viktigast, men om oppositionen har motgångar får partiet hjälpa till. Annars tystnar oppositionen helt säger Göte Kildén, gruppordförande på Lundbyverken – och Socialistiska Partiets ordförande.

Andra inom oppositionen, som inte tillhör Socialistiska Partiet, känner sig utanför.

Göte Kildén är ordförande i grupp 19 på Lundbyverken. som är ett starkt fäste för Facklig Opposition. Men vid senaste valet förlorade oppositionen alla förtroendeposter inom gruppstyrelsen utom ordförandeskapet till socialdemokraterna.

– Hälften av valförlusten beror på rikspolitiken. Den andra hälften beror på att förrådsenheten på Lundbyverken – som till 90 procent stödjer oppositionen – numera räknas till förrådet på den nya Tuvefabriken. De som arbetar på Lundbyverken får lifta ut till sina fackmöten i Tuve. Helt vansinnigt, säger Göte Kildén och menar att den nya organisationen kom till för att tysta oppositionen.

Medlemsmöten bättre

Han är också kritisk till det nya representantskapet:

– Jag tänker inte ställa upp i något repskapsval igen. Det är fullständigt meningslöst. Av de cirka 160 personer som brukar komma är endast 15 -20 personer arbetare i produktionen. Resten är förtroendevalda som sitter 1 exempelvis gruppstyrelserna på heltid.

– Medlemsmötena som vi hade förr var bättre. Mötena fungerade som en säkerhetsventil för många. Var det någon särskilt viktig fråga kunde de gå på mötet. Det var alltså en demokratisk rättighet som nu är borttagen.

Facklig demokrati i centrum

Vad vill Facklig Opposition driva för frågor på Lundbyverken?

– Vi Vill återskapa demokratin inom fackföreningen. Medlemmen måste få mer att säga till om.

– Toppstyrningen inom facket har lett till att förtroendevalda inget vet om verkligheten på verkstadsgolvet. Att bli förtroendevald får absolut inte vara ett sätt att slippa jobbet i produktionen.

På frågan hur mycket tid han själv står i produktionen svarar Göte Kildén lite tveksamt:

– Min målsättning är att jobba en till två dagar i veckan på min arbetsplats. Men det är inte alltid det lyckas.

– Rätten att välja kontakt- och skyddsombud är också en viktig demokratifråga, fortsätter Kildén. Det är folk som arbetar i produktionen.

Han förespråkar också att medlemmarna skall få rösta på centrala och lokala avtal, något som verkstadsklubben inte stödjer. Istället för solidarisk lönepolitik vill Göte Kildén ha arbetar-solidarisk lönepolitik. Han tycker att det är märkligt att inte Metallförbundet låter den största verkstadsindustrin få sköta lönekampen.

Strejkvapnet

På Lundbyverken har det varit en del oroligheter. 1978 var det två vilda strejker, och 1981 genomfördes en kort punktstrejk. En av strejkerna 1978 var en protest mot företagets låga lönebud. Före strejken genomförde arbetarna en lång maskningsaktion för att pressa företaget.

– Inte en lastbil kom ut från Lundbyverken, berättar Peter Börjesson från klubbstyrelsen när vi tar upp de händelserna med honom.

– Strejkerna ledde förstas till ett snabbare avtal, fortsätter han. Men jag tror att det blivit ett bättre avtal om de hållit huvudet kallt på Lundbyverken och fortsatt med maskningarna – istället för att mätta igång en strejk.

Göte Kildén håller med Peter Börjesson. Men han påpekar samtidigt att strejkerna kom spoltant när företaget kom med det låga lönebudet:

– Men om strejken pågått länge, istället för vid två korta tillfällen, hade vi kanske fått ett ännu bättre avtal än det som slöts.

– Sossarna säger att strejk inte är ett kampvapen. Men det är det. Och ett helt förträffligt vapen dessutom. Men svårt att använda. Ska man ta till strejk, så skall det vara en rejäl strejk, poängterar Göte Kildén.

1981 var det dags för strejk igen på Lundbyverken. Arbetet lades ner några timmar av ett femtontal arbetare.

– Det var en bra strejk, Vi fick igenom många arbetsmiljöförbättringar efter den strejken, säger Kildén.

Hur hade det gått om ni förhandlat istället?

– Det hade inte gått lika bra, är Göte Kildén klar över. Syftet med den strejken var ett markera. Varje strejk måste ha ett precist syfte. Och det hade den strejken, därför lyckades den, säger han.

”Förhandlar dåligt”

Socialdemokraterna säger att oppositionen driver ungefär samma frågor som verkstadsklubbens styrelse. De hävdar också att oppositionen är dålig på att förhandla med företaget, eftersom de inte har någon större erfarenhet av fackligt arbete.

Att oppositionen skulle vara dåliga förhandlare håller inte Göte Kildén med om.

– Har de inga andra argument emot oss, så kör de med att vi är dåliga förhandlare. Att vara professionell enligt sossarna, är att lära sig att prata med företagsledarna på företagsledarnas språk.

– Man förändras av att bara prata med företagsrepresentanter, det kommer man aldrig ifrån. Därför måste det vara rotation på folk som har förtroendeposter inom facket.

Socialistiska Partiet dominerar

Bort med partipolitiken i facket. Låt medlemmarna få välja de fackliga representanter som är dugligast – oavsett partifärg, säger oppositionen

Socialdemokraterna å sin sida hävdar att de allra flesta i Facklig Opposition är organiserade kommunister och att oppositionen vill föra en kommunistisk politik.

Socialistiska Partiet har många medlemmar i oppositionen. Men även andra vänstergrupper som VPK och SKP. finns med i oppositionen. Under ”proletariseringsvågen” inom vänstern i

början av 1970-talet var det många studenter som började arbeta på olika storföretag. En del av dem slutade efter några år och började läsa igen. Andra blev kvar för livet.

Socialistiska Partiet rekommenderar sina medlemmar att börja arbeta på Volvo, för där kan man arbeta fackligt.

Detta har socialdemokraterna reagerat på.

Partiordförande och chefsredaktör

Göte Kildén är ordförande i Socialistiska Partiet. Han arbetade på Volvo en period redan 1970-71. Därefter flyttade han till Stockholm och arbetade som chefsredaktör på partitidningen Internationalen i fem år. 1978 började han på Volvo igen.

En del socialdemokrater anser att du egentligen inte är någon riktig arbetare, utan politiker.

– Jag har arbetat på Volvo länge, svarar Göte Kildén. Att påstå att jag inte är en 'riktig' arbetare, är en ren smutskastning. På golvet tycker folk att det är en fördel att jag har sysslat med annat. Många gånger har mina arbetskamrater haft nytta av mina tidigare erfarenheter.

Politisk plattform

Men socialdemokraterna och klubbstyrelsen anser att ditt parti försöker få en politisk plattform genom att arbeta på Volvo?

– Det är inte partipolitik som vi i första hand vill driva, utan fackliga frågor.

– Men det är klart; om oppositionen har motgångar får partiet hjälpa till, annars finns det en risk att oppositionen tystnar helt.

– Dessutom tycker vi inte att det är fult att politiska frågor tas upp i fackföreningar, slår Göte Kildén fast. Facklig Opposition bör kanske gå ut och deklarerar vad vi anser om löntagarfonder idag. Men en del inom oppositionen är kritiska mot att Socialistiska Partiet har alltför mycket att säga till om.

De menar att partiet för fram sina åsikter och driver genom dem med majoritetsbeslut på oppositionens möten.

Idag, då oppositionen kör i motvind, ökar partipolitiseringsen och medlemmar inom Facklig Opposition känner sig överkörda.

Utan Facklig Opposition är Volvofacket helt dött

– Titta här, säger Bosse. Han tar fram ett rosa papper och lägger det på bordet mellan oss.

– Nu har vi blivit anställda. Ordet arbetare han blivit allt för fult att ta i munnen.

Det rosa papperet är grupp 19 medlemsinformation. Huvudets högersida pryds av en LO-flagga bredvid orden "Upp till kamp".

Längre ner informerar gruppstyrelsen om höstens avtalskonferenser. Bosse citerar högt:

– "Krav som ställdes var bland annat, vinstdelning där dom *anställda* har inflytande över var investeringar görs."

– Bahh – anställda det är fint det.

– När Facklig Opposition hade gruppstyrelsen kom det mycket tuffare skrivelser. Det vi får idag kan gå direkt i papperskorgen. Bosse har arbetat mer än tio år på Volvo. Först var han på Torslandaverkens slutmontering. Senare flyttade han över till Lundbyverken. Nu är han skyddsombud på sin arbetsplats.

– Men under min tid på slutmonteringen var jag helt nollställd inför facket. Då gällde det bara att betala avgiften och för det fick vi Volvoarbetaren med posten. Det var allt.

Vi pratar lite om vad passiviteten kan bero på. Om de unga jobbarna som är ointresserade av facket. Om slätstruken facklig information. Om partival inom facket och om fackets defensiva hållning i lönekraven.

”Om lönen snackar alla”

– För när lönen kommer snackar alla. Då skall det kollas hur många timmar var och en har jobbat och hur mycket som hamnat i lönekuvertet.

Bosses slutsats är helt klar:

– Utan Facklig Opposition så är volvofacket helt dött. Oppositionen driver i alla fall frågor som man kan, om man ville hoppa med på.

Men förändrades det någonting på Lundbyverken under de två år som oppositionen hade majoritet i gruppstyrelsen?

– Konkret kan jag inte peka på någon förändring. Inte mer än att 11-nyheterna, som var gruppens tidning då, innehöll mycket mer information och framförallt kritik mot verkstadsklubbens styrelse.

– Och det är klart, fortsätter Bosse. När det gäller förhandlingar om ackord och ombalanseringar och så, då fordras det givetvis att vi arbetare stöttar dom som förhandlar. Det gjorde vi varken mer eller mindre under den tiden.

Så minns Bosse att han faktiskt var med i en cirkel efter arbetstid.

– Någon i gruppstyrelsen kom och frågade om jag ville vara med i en cirkel. Det var KAF's cirkel och deras material vi studerade. Jag gick dit några gånger men sedan la jag av.

Röstar på oppositionen

Bosse röstar på oppositionen när de ställer upp med kandidater i de fackliga valen.

Han förklarar det så här:

– Facklig Opposition är en kritik mot hur facket behandlar arbetarna, säger han och pekar på dat rosa papperet som fortfarande ligger kvar på bordet mellan oss.

– Facklig Opposition är också en kritik mot hur klubbstyrelsen sköter förhandlingarna med företaget. Klubbstyrelsen är för mjuk. för mycket kompisar med företagens...lakejer, säger han och dröjer lite vid det sista ordet. Eller med aktieägarna, är bättre att säga, förtydligar han.

– Ta det här om att få rösta om avtalen. Det är helt självklart att kraven skall förankras hos medlemmarna. Men facket är inte intresserad av det. För klubbstyrelsen är för mycket kompisar med P-G och gänget.

– Dom har helt enkelt suttit för länge.

”Bortjiddrade”

Vad hände egentligen under och efter avtalsomröstningskampanjen för några år sedan?

– Ja, jag var faktiskt med på ett möte på Vågen där vi röstade genom ett vi skulle ha avtalsomröstningar. Men sedan hände ingenting. Jag vet förbaske mik inte hur dom jiddrade bort det.

Tycker du att ett sådant möte är representativt. Det kommer många, men det är ändå knappt tio procent av alla medlemmar i verkstadsklubben?

- Men då var det i alla fall tillåtet för alla att gå på medlemsmöten. Det är det inte idag med det här representantskapet. Hade dom hyrt Scandinavium, hade säkert fler kommit.
- Kan du tänka dig 10 000 volvoarbetare samlade i Scandinavium, skrattar Bosse gott.

Oppositionen har tystnat

I sista gruppstyrelsevalet förlorade oppositionen majoriteten på Lundbyverken. Socialdemokraterna återtog makten med 57 procent av rösterna.

- Nu har oppositionen tystnat. Det är bara Socialistiska Partiet som fortfarande hörs, säger Bosse.
- Men det är inte bra att oppositionen blir helt partibunden. Den skall vara fri från partier och partigränser. Det är lika idiotiskt som att fackvalen skall vara partival.
- Nej, alla partibeteckningar skall bort. Det är de personer som passar bäst som skall väljas.
- Och från sossarna i gruppstyrelsen hör vi bara att alla måste hjälpa till idag för att hålla Sverige flytande. Diskussionen är negativ och defensiv.

Mer offensiv

Hur skall den då bli mer offensiv igen?

- Givetvis genom att föra fram hårdare krav om löneförhöjningar, eftersom det är för lönen vi arbetar.
 - Nuförtiden tittar jag knappt i lönekuvertet. Sist fick jag en engångshöjning på en krona och elva öre för en tvåmånadersperiod. Förr brukade 'höstlöven' singla ner så här års. Då fick vi 150-200 kronor för att kompensera inflationen under året.
 - Om reallönen sjunker ner kan det bli revolt bland medlemmarna inom volvofacket, spår Bosse. Men det beror också på hur mycket oppositionen skriver om det i sina flygblad.
- Det rosa papperet ligger kvar på bordet när Bosse lämnar oss.
- Behåll det, säger han. Ni kanske har större nytta av det än jag.

Facklig Opposition reagerade kraftigt på en serie händelser som inträffade inför ett fackföreningsmöte hösten 1979.

De gick till våldsamt angrepp mot den socialdemokratiska gruppstyrelsen på Volvos slutmonteringsfabrik, vilket är den största fabriksenheten med över 3 500 anställda. Socialdemokraterna anklagades för mutförsök och korruption, och för att de försökt köpa röster inför ett viktigt fackmöte.

De här händelserna skall ses mot bakgrund av en längre tids hårdnande facklig strid på Volvo.

Volvo verkstadsklubb är traditionellt ett starkt fäste för socialdemokratin. Men vid den här tiden var den positionen starkt hotad.

När anklagelserna tas upp var det bara två veckor kvar till att volvoarbetarna skall rösta i ett av de kanske viktigaste fackliga valen på länge.

En facklig valrörelse drogs igång som man kanske får gå tillbaka till slutet av 1940-talet för att hitta någon motsvarighet till. Då stod kampen mellan socialdemokrater och kommunister som hårdast.

Mutanklagelser på Volvo

Facklig Opposition beskyllde den socialdemokratiskt styrda gruppstyrelsen för att köpa röster inför ett viktigt fackmöte hösten 1979.

De beskyllde också gruppstyrelsen för att tillsammans med företagsledningen försöka utestänga oppositionella från fackmötet.

Den 2 och 27 november 1979 skall val hållas till gruppstyrelsen på TC, som är benämningen på slutmonteringsfabriken i Torslanda. Gruppstyrelsen var socialdemokratisk och dess ordförande hette Åke Appeltoft.

På Torslandaverken hade striden mellan socialdemokraterna och oppositionen hårdnat. Allt fler personer från oppositionen hade av sina arbetskamrater valts till skydds- och kontaktombud, vilket skett på socialdemokraternas bekostnad.

Några veckor innan fackvalet kallades arbetarna på TC till ett viktigt fackmöte. Mötet skulle behandla valordningen för det kommande gruppstyrelsevalet.

Om den valordningen hade gruppstyrelsen och oppositionen helt skilda uppfattningar.

Krånglig valordning

Enligt Metalls stadgar skall det till fackliga val alltid finnas en officiell s k stryklista. På den finns samtliga kandidater uppsatta i bokstavsordning, oberoende partitillhörighet.

Utöver den officiella listan kan partier ställa upp med rena partilistor.

På TC hade gruppstyrelsen tolkat Metalls stadgar så att endast partilistor fick spridas före valet. Den officiella s k stryklistan skulle bara få finnas tillgänglig i vallokalen på valdagen. För Facklig Opposition på TC var det viktigt att stryklistan delades ut innan valdagen, eftersom de inte ställde upp som ett parti och följaktligen inte hade en partilista som kunde delas ut innan valet.

På Volvo Lundbyverken – där oppositionen gick starkt framåt 1979 fanns både stryklistan och partilistor tillgängliga på fackexpeditionen dagen före de fackliga valen.

Men var skillnaden mellan valordningarna egentligen så stor?

– Jo, sade oppositionen. Och menade att om stryklistan fanns tillgänglig innan valdagen, så kunde varje medlem i lugn och ro tänka över vilka strykningar han eller hon ville göra. Dessutom behövde medlemmen inte i vallokalen öppet visa att han röstade på oppositionen då s genom att använda stryklistan. På så sätt bevarades valhemligheten.

Men det tyckte inte socialdemokraterna i gruppstyrelsen på Torslandafabriken. De ville behålla systemet med att endast partilister fick delas ut innan valdagen.

Underligheter

Före mötet Bom skulle bestämma valordningen började underligheter inträffa.

Mötet förlades till Folket Hus, vilket aldrig tidigare inträffat.

I vanliga fall hölls fackmöten i nära anslutning till fabriken. Gruppstyrelsen motiverade flyttningen med att lokalen som tidigare använts var för liten.

Så här berättar Lennart Gustavsson, som arbetade på slutmonteringen 1979. Han var aktiv inom oppositionen och hade blivit vald till kontaktombud av sina arbetskamrater.

– Eftersom mötet skulle hållas i Folkets Hus kunde inte A-skiftet, som arbetade sent, gå på det. Det återstod alltså för oss att söka ledigt. Det var många som sökte ledigt, men alla fick den inte beviljad – även om de var förtroendevalda.

– Så fick vi reda på att det gick förmän och frågade vissa arbetare om de inte skulle gå på mötet. Och det var inte förtroendevalda som tillfrågades utan andra personer. Flera av dem var ned i den socialdemokratiska fackklubben. Men ingen från Facklig Opposition blev tillfrågad. De som åkte till mötet erbjöds dessutom full betalning för den arbetstid de förlorade.

Peter Börjesson, socialdemokrat och suppleant i klubbstyrelsen tycker inte att det var konstigt att arbetare fick betalt för att gå på fackmötet:

– Det var socialdemokratiska fackklubben som betalade, alltså inte verkstadsklubben. Det står varje organisation fritt att betala förlorad arbetsförtjänst till medlemmar och sympatisörer som tar ledigt för att delta i organisationens arbete, säger han idag.

”Hemliga listor”

Peter Börjesson avvisar också anklagelsen att arbetsgivaren fått information av gruppstyrelsen om vilka de skulle ge ledigt för att gå på mötet

Oppositionen menade att det fanns ”hemliga” listor som förmännen gick efter när de beviljade arbetarna ledighet för att delta i fackmötet på Folkets Hus.

– Den enda ”hemliga” lista som förmännen fick var en lapp där fackliga förtroendemän fanns uppsatta. De fick denna lapp av gruppstyrelsens ordförande Åke Appeltoft. Förklaringen till att arbetsgivaren fick den här lappen är enkel; fackliga förtroendevalda har rätt till ledighet enligt förtroendemannalagen, förklarar Börjesson.

– Fel, säger Lennart Gustavsson och pekar på att det lämnats en lista till företaget med 17 personer uppsatta. Av dessa 17 var endast fem personer förtroendevalda.

Han tillägger också att tre förtroendevalda fick sin ledighet inför mötet indragen – alla tre var från oppositionen.

Metalls avdelning 41 gjorde senare en utredning om mutanklagelserna. I den utredningen står att Åke Appeltoft lämnade en lista till företagsledningen. En del på denna lista var varken förtroendevalda eller organiserade socialdemokrater, framkommer det i utredningen.

Lånar buss av företaget

Den socialdemokratiska fackklubben lånade en buss av företaget och erbjöd arbetarna som skulle på mötet att åka med den. Men Lennart Gustavsson fick inte åka med bussen.

– Jag slängdes av bussen berättar Lennart Gustavsson. Det var bara socialdemokrater som fick åka med. Några i bussen reagerade över detta och valde att inte åka med. Alla trodde att det var facket som betalade bussen – och inte partiet.

Bussen kom i alla fall så småningom iväg till mötet i Folkets hus. Och dit kom också en annan buss – från Varberg.

Den var lastad med volvoarbetare från TC som deltog i en facklig kurs i Varberg. På den kursen fick man tid över – just samma dag som fackmötet skulle hållas.

Eftermiddagen skulle ägnas åt studiebesök i Göteborg, fick deltagarna veta. Göteborgarna – som alltså åkt till Varberg på facklig kurs – lastades in i en buss. De kördes till Göteborg, gick på fackmötet och därefter åkte de ner till Varberg igen.

På mötet röstades det socialdemokratiska förslaget på valordning genom och (s)-listan vann senare gruppstyrelsevalet på TC.

Avhoppare ses inte med blida ögon

Björn Eriksson var en av dom som var med på Varbergskursen. Två år senare avskedades han från Volvo. Han överklagade uppsägningen och vann sitt mål i tingsrätten – utan att facket stödde honom.

Tror du att den sk mutskandalen 1979 har något med ditt avskedande att göra och att du inte har fått fackets stöd?

– Ja, jag var med om att avslöja en del om fackets agerande. Avhoppare ses inte med blida ögon. Mutskandalen har säkert bidragit till att facket gått med på att jag avskedats, säger Björn Eriksson och fortsätter:

– Sossarnas agerande under valrörelsen till valen på TC 1979 var minst sagt osmakligt. Att jag fick följa med på kursen i Varberg berodde till stor del på ett de trodde att jag var sympatisör till socialdemokraterna. På kursen var det bara socialdemokrater med eller sådana som sympatiserade med sossarna.

– Jag var med på kursen för jag ville lära mig hur facket fungerar. Då hade jag bara jobbat någon månad på Volvo.

Krav på utredning

Efter protester från oppositionen och krav att händelserna kring fackmötet måste utredas, beslöt Metall att tillsätta en utredningsgrupp.

Gruppen bestod av fem personer: Bengt Carlsson (s) från Metalls avd 41, Sten Magnusson(s) och Björn Mattsson(s) från Volvos klubbstyrelse, Bertil Bartholdsson(vpk) och Lennart Gustavsson från Facklig Opposition.

(s) friar (s)

Den socialdemokratiska majoriteten i utredningsgruppen fritog sina partikamrater från alla anklagelser.

”Vid granskning av de olika anklagelsepunkterna har vi funnit att det saknas fog för anmärkningar på de flesta områden. Beskyllningar om korruption och mutor saknar all grund.”

Lennart Gustavsson och Bertil Bartholdsson reserverade sig mot utredningens slutsatser.

– Egentligen var det ingen utredning. Några fick till uppgift att lyssna och sammanställa. Dom pratade med ordföranden i sosseklubben, kommunistiska fackklubben och Facklig Opposition. Det behövdes en sammanställning för det var så mycket lögn ut, berättar Peter Börjesson, verkstadsklubbens styrelse.

Att det ”egentligen inte var någon utredning” är Lennart Gustavsson ense om med Börjesson.

– Det var inte tal om någon utredning. Jag satt med som gisslan och fick inte se ett enda papper. Vi hade endast två möten på ett halvår, berättar Gustavsson.

Fick ingen insyn

Men Lennart Gustavsson förde egna anteckningar de två gånger utredningsgruppen sammanträdde. Nedanstående är ett utdrag ur hans anteckningar från första mötet. Det får ses som en ren partsinlaga.

”Bengt Carlsson sa att han skulle vara ordförande och Sten Magnusson sekreterare. Han hade gjort en dagordning som han läste rakt igenom. Frågor om gruppens sammansättning, arbetssätt, beslutsfattande m m, fanns inte med – trots att Sten Magnusson tidigare lovat mig det.

Jag frågade om vi inte borde diskutera utredningens sammansättning först.

– Det skulle vi inte, fastslog Bengt Carlsson.

Jag tyckte ändå att frågan var nödvändig. Det behövde vara med en sjätte person – för jämviktens skull. Bengt Carlsson sa att han vägrade diskutera detta. Passade inte utredningen kunde jag lämna den. Och så körde han vidare med nästa punkt som var vilka frågor som skulle utredas.

– Stopp, tyckte jag. Först måste vi väl diskutera hur vi skall arbeta, fatta beslut och så. Jag har aldrig varit med om något sånt här förut.

– Givetvis med majoritetsbeslut, sade Carlsson. Vad annars?

– Man skulle kunna ha enhällighet, tyckte jag. När gruppen har en ojämn sammansättning – tre av fem som skall utreda socialdemokraternas mutaffär är själva socialdemokrater – är enhällighet viktigt för att ge resultatet trovärdighet.

– Bahh, tyckte Carlsson; Det står i Metalls stadgar när man skall använda sig av kvalificerad majoritet. Detta är inget sådant fall.”

Avbryter utredningen

Längre fram i Lennart Gustavssons anteckningar tas offentligheten upp:

”– Offentliggörande till massmedia skall enbart ske genom verkstadsklubben d v s Sten Magnusson eller genom mig, sa Carlsson.

– Vi skall inte göra utredningen genom massmedia. Om massmedia får reda på något under utredningen avbryter jag den, fortsatte han.

Sen ville han ha bekräftat att vi var överens om det.

– Ja, tyckte jag. Om utredningen fungerar finns det ju ingen anledning att gå till massmedia.

Carlsson nöjde sig inte med detta.

– Den som går till massmedia får avgå, tyckte Björn Mattsson.

Jag krävde att få plocka fram behövliga dokument. Då sa Carlsson:

– Ingen får ta fram material utan att gruppen beslutat om det.

Magnusson och Mattsson nickade instämmande.”

Vad är en fackförening?

Är det en myndighet till för sig själv – eller är det en förening till för sina medlemmar? Metallarbetareförbundet är volvoarbetaren Björn Erikssons fackförening. Han är alltså en del av Metall.

Mär han avskedades från Volvo fick han inget stöd från sitt eget fack.

Han fick istället stå inför sin egen fackförening med mössan i hand – ungefär som arbetare förr fick göra inför brukspatronen.

Många har reagerat över fackets agerande, och skrivit protestuttalanden till förbundet.

Facklig Opposition stödjer Björn Eriksson. De anser att uppsägningen bygger på hans fackliga verksamhet. Att avskeda honom är en föreningsrättslig kränkning, säger de. Metall delar inte den åsikten, utan anser att Björn Eriksson har misskött sig på sin arbetsplats.

En sak är klar; Björns egen fackförening har försvårat hans rätt till arbete.

Björn Eriksson – En kille som facket sviker

Musen som röt – och fick rätt.

Det handlar om Björn Eriksson, 24 år och sparkad bilarbetare. Tidigare fackligt kontaktombud på Volvo Torslandaverken och aktiv i Facklig Opposition.

Avskedad – med fackets hjälp. Då vände han sig till tingsrätten som ogiltigförklarade uppsägningen. Tingsrätten ansåg att det ”nästan är saklig grund för uppsägning”, men att Volvo borde försökt med omplacering av Björn Eriksson.

Genom tingsrättens dom borde han alltså fått sitt jobb tillbaka. men det fick han inte.

– Efter tingsrättens dom krävde vi att Björn skulle återanställas, berättar Peter Börjesson, verkstadsklubbens styrelse.

– Då gick företaget vidare till arbetsdomstolen.

Med ett sk interimistiskt(tillfälligt) beslut ändrade arbetsdomstolen på tingsrättens dom. Den godkände Volvos uppsägning av Björn Eriksson. Arbetsdomstolens beslut står sig tills det blir huvudförhandling i domstolen någon gång i vinter.

Beslutet att ändra på tingsrättens dom fattades efter en kort föredragning i AD. Ingen av parterna, varken Björn Eriksson eller Volvo var närvarande i AD. Domstolen ändrade tingsrättens dom efter högst ett par timmars överläggning:

Formellt kan arbetsdomstolen mycket väl ändra sig när målet kommer till huvudförhandling. Men det är inte troligt.

– I arbetsdomstolen finns en viss praxis om vad som bör utgöra saklig grund för uppsägning. Uppenbarligen har man bedömt att det är en saklig grund i fallet Björn Eriksson. Det säger Metalls förbundssekreterare Henry Karlsson, när vi ringer upp honom i Stockholm.

– AD skulle aldrig i livet avkunna en sådan interimistisk dom, om de inte var säkra på att ha rätt, fortsätter han.

Dömer innan huvudförhandling

Men det är väl Björn Erikssons rätt att arbeta fram till huvudförhandling som den interimistiska domen gäller – eller hur?

– Ja, i och för sig. Det håller Henry Karlsson med om. Men den interimistiska domen pekar klart på hur utgången i huvudförhandlingen skall bli.

Avkunnar de alltså en dom innan ens huvudförhandling skett?

– Javisst har AD gjort det. Javisst!

Björn Eriksson anser att AD genom sin tillfälliga dom föregripit bedömningen om uppsägningen var sakligt grundad. En bedömning som måste ske i en huvudförhandling där alla papper läggs upp på bordet.

Hoppa i Göta kanal

– Det här är ett sätt att stoppa mig, säger Björn Eriksson. För så här är det: det är först om det finns risk för uppvigling eller brottslig verksamhet, som man kan hindra någon att arbeta innan huvudförhandling skett. Trots att det inte finns någon risk för ”uppvigling” eller ”brottslig verksamhet” avstängs jag från att arbeta.

– Om jag fått börja arbeta efter tingsrättens dom hade mina möjligheter i en huvudförhandling varit bättre.

– Om så arbetsgivaren hade bett mig att hoppa i Göta kanal, så hade jag gjort det. Jag har ju allt att vinna på att vara ”totalanpassad” inför huvudförhandlingen, skrattar Björn Eriksson.

Varför avskedad?

Björn Eriksson hade arbetat på slutmonteringsfabriken vid Volvo Torslandaverken sedan hösten 1979. Han var fackligt kontaktombud på sitt banavsnitt.

På sommaren 1981 sades han upp p g a ”allvarlig misskötsamhet”. Volvo – och hans fackförening – hävdar bland annat att Björn arbetsvägrat, medvetet hindrat produktionen, inte följt arbetsinstruktioner, och att han haft ostyrkt frånvaro.

Själv säger Björn att så gott som samtliga anklagelsepunkter rör händelser där han agerat i sin funktion som fackligt kontaktombud.

– Det är en kampvillig tradition på bana 2:5 där Björn arbetade. Det skapar naturligtvis konfrontationer. Nu vill de ta död på denna tradition genom att avskeda Björn Eriksson, säger Lennart Gustavsson från Facklig Opposition, och som tidigare varit kontaktombud för samma bana som Björn.

– Företaget har fortsatt att rationalisera på alla banor utom på bana 2:5. Varken företaget eller facket vill ha bråk på den banan just nu. De vill inte ge mig fler argument, berättar Björn Eriksson. Ett argument till har han i alla fall fått. Tunid Strömsnes, nytt kontaktombud efter Björn Eriksson avsåg sig sitt uppdrag p g a trakasserier från arbetsledningen.

Sveket

Björn Eriksson är alltså avskedad. Hans fackförening hjälper honom inte, utan tvärtom. Dagen efter tingsrättens dom, som fastställer hans rätt till att få tillbaka arbetet, säger Bengt Carlsson, ombudsman på Metalls avd 41 i en intervju i tidningen Arbetet:

– Om man får göra som Björn Eriksson gjorde ostraffat, så skulle det se konstigt ut i samhället.

Metallombudsmannen vill straffa Björn Eriksson. Det innebär att den här unge killen skall få förbli arbetslös. För med det svartlistningssystem som finns, är utsikterna små för Björn att få ett annat arbete.

Arbetslös – det är vad hans egen förening vill att han skall bli. Bör inte facket istället agera som försvarsadvokat för sina medlemmar och se på förmildrande omständigheter?

När 29 tömmare av parkeringsautomater i Stockholm avskedas för stöld av 30 miljoner kronor agerar facket som försvare.

Kommunalettans ordförande Sven Adamsson säger i en kommentar i Arbetet dagen efter tömmarna avskedats av Gatukontoret i Stockholm.

– Som arbetslösa blir de helt utslagna. Beslutet är en tragedi. Är det inte precis så en fackförening skall agera?

Vi ställer den frågan till Peter Börjesson vid verkstadsklubben på Volvo och undrar vad han anser om ombudsman Bengt Carlsson uttalande om Björn Eriksson efter tingsrättens friande dom.

Vi hjälper folk tyst och smidigt – utan massmedia

– Jag vill inte kommentera Bengt Carlssons uttalande, säger Peter Börjesson. Men glöm inte att verkstadsklubben hävdade att Björn skulle få komma tillbaka till arbetet och omplaceras.

– Visst finns det folk som gör värre saker än Björn och slipper avsked, fortsätter Börjesson. Vi brukar hjälpa folk tyst och smidigt – utan massmedia.

– Allt kompliceras av att Björn vill driva sitt ärende själv. Han har inte gett oss tillräckligt med uppgifter så att vi skulle kunna driva hane ärende.

Peter Börjesson vidhåller dock att uppsägningen inte bygger på Björns fackliga verksamhet, utan på misskötsamhet och på punkter som Björn själv har erkänt.

– Många arbetar fackligt, men sägs inte upp för det. Vi vet att företaget är intresserad av att ta tag i fackligt aktiva, men vi vill inte ge dem chanserna. Det gäller även Björn Eriksson, säger han.

Vi har aldrig godkänt uppsägningen

Peter Börjesson hävdar också att volvofacket aldrig har godkänt uppsägningen av medlemmen Björn Eriksson.

– Utan det var avdelningsstyrelsen och förbundet som ansåg att det inte var någon ide att driva frågan. Och då kan inte verkstadsklubben göra något, menar han.

Stämmer verkligen det?

Låt oss se på vad som hände torsdagen den 20 augusti 1981. Då samlas fack- och företagsrepresentanter tillsammans med Björn Eriksson till förhandling.

Ärendet är: företagets uppsägning av Eriksson.

I protokollet från sammanträdet kan man läsa följande:

”Efter ajournering förklarade Volvos verkstadsklubb att förhandlingen var avslutad för deras del och att de inte tänker driva ärendet vidare.”

Kan man då säga att verkstadsklubben aldrig godkänt uppsägningen?

– Ja, det kan man, anser Peter Börjesson. Före förhandlingen hade vi kontakt med avdelningsstyrelse och förbundet. De ville inte driva fallet vidare, och då kan inte vi göra något heller.

Inget beslut av Metall 41

Trots att verkstadsklubben påstår att deras beslut, att inte förhandla vidare om Björn Eriksson, är sanktionerat av avdelningen ringer Björn upp ombudsman Bengt Carlsson i Metall 41 den 21 augusti, *dagen efter* uppsägningsförhandlingen.

– Under det telefonsamtalet framkommer det att avdelningsstyrelsen *ännu inte* fattat något beslut om att driva mitt fall vidare eller ej, berättar Björn.

– Det innebär att verkstadsklubben faktiskt godkänt min uppsägning, medan avdelningsstyrelsen ännu inte bestämt sig.

– Dessutom tog varken avdelningsstyrelsen eller förbundet kontakt med mig innan uppsägningen. Ingen utredning gjordes heller.

Avdelningen tar kontakt

Avdelningsstyrelsen har inte tagit någon kontakt med Björn före uppsägningsförhandlingen.

Men bättre sent än aldrig.

Den 25 augusti kallas Björn till avdelningsexpeditionen för samtal med ombudsman Bengt Carlsson.

Björn är hårt tidspressad. Han får endast en timme ledigt från bandet, där han fortfarande är kvar eftersom inte uppsägningen trätt i kraft ännu.

– Om man räknar med en halv timmes resväg från Volvo till Järntorget, där avdelnings-expeditionen ligger, och åker ut till Volvo, blir det inte mycket tid över för samtal. Till råga på allt fick jag vänta på Bengt Carlsson i tio minuter, minns Björn.

Peter Svahn, arbetskamrat till Björn ställer upp och kör Björn till Järntorget. Han är också med när Björn och Bengt Carlsson diskuterar.

Så här skriver han om mötet mellan ombudsmannen och volvoarbetaren:

”Ombudsmannens ton var hela tiden irriterad och spydig. Han ställde frågor om Björns ålder, tidigare arbetsplatser, om det var något som kallades ”oppositionen” som stod bakom honom osv.”

Efter mötet väntar Björn på besked av avdelningsstyrelsen om de skall hjälpa honom eller ej.

Tiden är bråd. Om facket inte ställer upp måste han själv väcka talan mot företaget vid tingsrätten – senast den 2 september.

Förhalar

Bengt Carlsson varken ringer eller skriver till Björn. Avdelningsstyrelsen förhalar.

Det är lätt att misstänka att denna förhaling syftar till att Björn skall ge upp. Att tiden för att väcka talan mot företaget skall gå ut.

Istället får Björn förlita sig på annan typ av information.

Den 1 september läser han i verkstadsklubbens tidning Fördelaren:

”I det nu aktuella ärendet (Björn Eriksson, förf anm) ansåg metallförbundet att det inte skulle hjälpa vår medlem om ärendet fördes vidare till, central förhandling.”

Ingen har kontaktat Björn och meddelat honom förbundets beslut. Efter att ha läst Fördelaren, är han säker på att facket inte ställer upp och han väcker talan i domstolen – i elfte timmen. Då reagerar avdelningsstyrelsen igen:

Den 10 september blir han kallad till avdelningsexpeditionen. Ärendet är:

”För att kunna ta ställning till om vi skall åta oss att driva din uppsägningstvist behöver vi få svar på en del frågor....”

Står det i brevet från avdelningen.

Men den 8 september skrivs Björn Eriksson ut från Sahlgrenska sjukhuset efter ett ha blivit opererad och gipsad för en ledbandsskada.

Han är sängliggande och kan inte infinna sig på avdelningsexpeditionen.

Men han ringer, eftersom han är angelägen om att facket skall hjälpa honom att föra talan mot Volvo.

Via sin sekreterare meddelar ombudsman Bengt Carlsson att han inte vill tala per telefon.

Han vill inte heller besöka Björn i hemmet.

Inga försvara

Björn får ingen hjälp av facket i rättegången som följer. Tvärtom. Torkel Örgård, från verkstadsklubbens styrelse och den som ledde uppsägningsförhandlingarna med företaget, ställer upp som företagets huvudvittne mot Björn Eriksson i rättegången.

Björns egen fackförening ställer upp och vittnar mot honom i rätten.

Förbundet gör inget

Är man besviken på avdelningsstyrelsen kan man som medlem klaga hos metallförbundet i Stockholm.

Henry Karlsson, förbundssekreterare i Metall säger att de endast har avdelningsstyrelsens uppgifter när det gäller Björn Eriksson. Förbundet har aldrig kontaktat Björn.

– Det är Björn Eriksson som vägrat lämna uppgifter till avdelningen, dels den 25 augusti, dels den 11 september. Därför driver vi inte fallet, säger han.

Den 11 september var Björn sängliggande efter operation. Är det så konstigt att han inte infinner sig på avdelningsexpeditionen? Han ringde dessutom.

– Jag vet inte mer än att Björn Eriksson hade finna sig. Jag har inget meddelande om att han ville komma en annan dag eller så...

– För mig är det här helt nya uppgifter, fortsätter förbundssekreterare Henry Karlsson. Förhandlingsavdelningen kanske känner till det. Alla papper finns inte hos mig...

Och så vidare, och så vidare.

På förbundets förhandlingsavdelning är det ingen som svarar när vi ringer dit.

– Visst finns det somliga som gör värre saker än Björn och slipper avsked, menar klubben lokalt (vi minns Peter Börjessons ord).

Ändå gör de ingenting:

– Han vägrar att lämna uppgifter, säger facket på alla nivåer. Därför kan vi inte hjälpa honom:

Mängder av information

Facklig Opposition har gett ut mängder med flygblad – ja, hela kompendier – där alla argument finns ordentligt redovisade. Björn har figurerat i massmedia och han har även skrivit egna flygblad.

Dessutom har både hans avdelning och förbund rättegångsdokument med tre dagars vittnesförhör i tingsrätten att tillgå. Ändå saknar de ”uppgifter”.

Ingen kommunist

– Björn är förvisso ingen kommunist. Men han utnyttjas av vänstergrupper i oppositionen. Små grupper vill alltid ha uppmärksamhet, säger Peter Börjesson.

– De vill stoppa oppositionen till varje pris, menar Björn. Framför man klagomål till facket är man kommunist. Om man då säger att man inte är kommunist, ja då säger facket att man utnyttjas av kommunisterna.

– De försöker köra med kommunisthets i alla lägen.

Dyra böter

Björn kan tvingas att betala minst 60 000 kronor i rättegångskostnader om han förlorar i arbetsdomstolen. Han måste då betala Volvos kostnader.

– Böter är till för att avskräcka folk. Men pengar är inte det viktigaste, menar Björn.

– Förlorar jag i AD innebär det att varje valt skydds- eller kontaktombud, som i sin fackliga verksamhet är misshaglig för företaget, kommer att kunna avskedas med hänvisning till mitt fall.

– Och det är mycket allvarligare.

Efterord

Facklig demokrati är ett känsligt ämne. Kritiserar man demokratin inom facket möts man ofta med försvarsargumentet att det faktiskt råder representativ demokrati inom facket.

Medlemmarna kan ju rösta bort sina representanter och styrelser om de missköter sig. Ofta följer det ser cyniska argumentet att ”medlemmarna har de representanter de förtjänar”. Men så enkelt är det inte.

Demokratisk centralism

Det är lätt att det uppstår en centraliserad byråkrati i en demokratisk rörelse.

Den livliga personalomsättningen och det stora antalet invandrare på Volvo, det hierarkiska företaget med all kunskapsansamling hos några få beslutsfattare. ”tvingar fram” en professionalism inom facket. En del medlemmar uppfattar denna professionalism som elitstyre och revolten mot den egna organisationsledningen är igång. På senaste LO-kongressen slog man på stora trumman. Nu skulle LO demokratiseras. En huvudfråga var ”Hur skall vi nå ut till medlemmarna”. Utifrån kan det synas paradoxalt att valda representanter till en kongress diskuterar hur de bättre skall nå ut till des de själva representerar.

En annan fråga på kongressen var att de lokala instanserna, sektionerna och klubbarna, skulle få mer att säga till om. Säkert har detta att göra med att de lokala arbetsplatsorganisationerna fått större inflytande i och med styrelserepresentation i företagen, arbetsmiljölagen och medbestämmandelagen.

Enkel majoritet

Facket på Volvo har en representativ demokrati. De fackliga valen är partival. Det parti som får 51 procent av rösterna i ett val besätter alla poster i klubbstyrelsen.

Facklig Opposition menar att facket förlorar på denna valordning. Genom enkelt majoritetsval ställs många fackkämpar utanför beslutande organ. Det är människor som facket skulle behöva i det dagliga fackliga arbetet.

I stället vill Facklig Opposition ”avpolitisera” de fackliga valen. såtillvida att partibeteckningen skall bort och olika grupperingar skall ställa upp på skilda *fackliga program*.

Dat är en definitionsfråga vilket valsysteem som skulle vara mer demokratiskt för medlemmarna. I vårt arbete har vi inte tagit ställning för någondera, eftersom det skulle föra oss ut i allt för vidlyftiga studier.

Medlemsinflytandet

Ett annat problem är medlemsinflytandet över de fackliga förtroendevalde när ds väl har blivit valda.

De nya gruppråden på Volvo är en logisk kullerbytta; man breddar medlemsinflytandet genom att göra större grupper mindre, men samtidigt flyttar man upp viktiga frågor till högre instans, där den enskilde medlemmen inte har något att säga till om.

Det försvårar för medlemsopinioner att få gehör för sina synpunkter samt få igenom sina krav.

Oppositionen tystare

I mitten av 1970-talet växte en liten men ihärdig opposition fram. De kritiska röster som då hördes är idag något tystare. Oppositionen har också partipolitiserats alltmer. Den har erkänt de spelregler som socialdemokraterna ställt upp för de fackliga valen. Men oppositionen har

bekämpats med administrativa medel. och en ”obekväm” medlem har med facketts goda minne blivit avskedad från Volvo.

Den s k mutskandalen är ett exempel på det första och fallet Björn Eriksson på det andra.

Trots att oppositionen idag är tystare vore det att göra det alltför lätt för sig att anta att bakslagen för dem fackliga oppositionen beror på att deras kritik var obefogad.

Passiviseringen av medlemmarna och deras bristande förtroende för facket kommer man inte ifrån. Och kanske är det dags att ta problemet med den interna demokratin med större allvar.

Då finns det till syvende sist bara en väg. Den vägen ligger långt från massmediala utspel och centrala initiativ.

Utan den handlar om innehållet i de lokala gruppstyrelsernas verksamhet.

Om vilket förtroende den centrala klubbledningen har för medlemmarnas egna förmåga att utforma verksamheten.

En aktivering av medlemmarna, som tar vägen över ett större medlemsinflytande, skulle på sikt gynna alla dem som ser arbetarrörelsens samlade styrka som den enda kraft som effektivt kan rida mot kris och dyrtid.

Göteborg den 14 november

Ann-Christine Andersson Kersti Raiend

Källförteckning

”Splittrare” mot ”byråkrater”

Forsbäck, Lennart: Svensk arbetsmarknad, Prisma 1976

Volvo Verkstadsklubb: Verksamhetsberättelse 1981

Ekstrand, Lars: Fackförsteningen – om byråkratisk centralism. Artikel i Ny Dag, nr 72, 1982

Resultat klubbval-Volvo verkstadsklubb 1970-82, sammanställd av Volvo verkstadsklubbs styrelse/Peter Börjesson

Björkqvist, Lövblad m fl: Invandrarnas medinflytande i facket. Temaarbete ht 1980, Samhällsvetarlinjens introduktionstermin, Uppsala universitet

LO-distriktet i Göteborgs Stadgar 1977

Socialdemokratiska partiet: Facklig-Politisk verksamhet inför 1982 års val, riktlinjer och förslag

Bartholdson, Bertil: Solidarisk lönepolitik. Insändare i Fördelaren nr 4, 1980

Tidningsartiklar

Arbetets Så fungerar utskällda klubben, var 10:e volvoit aktiv!, 710113

Arbetet: Dags för fackval på Volvo, fyra listor att välja på, 740216

Arbetet: Detta är volvoklubben, 730213

Arbetet: (s)-seger på Volvo, 740220

Arbetet: Dags för ny valstrid i Volvo verkstadsklubb, 750121

Arbetet: Volvovalet oerhörd s-framgång, tog 82 procent av rösterna, 750226

Arbetet: Volvovalet. Mindre tillbakagång för socialdemokraterna, 760225

Arbetet: Volvo verkstadsklubb. Här är de viktigaste årtalen i klubbens historia, 770405

G-Ps Ett rungande nej till Volvos femöresbud, 780628

G-P: Nytt MTM-avtal på Volvo. Lönen upp med 1:05, 780901

Arbetet: Bitter facklig valrörelse: ”splittrare^o står mot ”byråkrater” 791121

G-P: Motsättningarna på Volvo når kulmen efter bitter valkampanj, 791129

Arbetet: Fackvalen på Volvo partipolitisk fråga? Striden hård i flygbladskampanj, 791201

Arbetet: Facklig opposition vann fackval på Volvo, 791205

Arbetet: Analysen av fackliga valen på Volvo. Förtalskampanj gav Facklig opposition framgången, 791206

G-P: Metalloffensiv på Lundbyverken, 801125

G-P: Facklig opposition vann valet, 801126

Flygblad och valpropaganda:

Arbetskamrater: Stencil utgiven av FO till gruppstyrelseval 1975 på Volvo Lundbyverken

Facklig opposition: Varför on Facklig opposition? Stencil utgiven av FO till gruppstyrelseval på Torslandaverkens slutmontering, 1975 Vad är en facklig opposition? Stencil utgiven av FO till klubbstyrelseval 1976

Dina kandidater i klubbvalet. Flygblad från facklig opposition, broschyr utgiven av PO till klubbval, 1977

Facklig opposition. Frågor och svar. Stencil utgiven av FO till klubbval, 1977

Flygblad från facklig opposition. Stencil utgiven av FO mot Volvos femöresbud, 1978

VI är dina kandidater i gruppvalet. Stencil utgiven av PO till gruppstyrelseval på Torslandaverkens slutmontering 1979

Det gäller din lön. Stencil utgiven av PO till gruppstyrelseval på Torslandaverkens slutmontering, 1979

Volvoarbetaren; Enighet – Styrka – Resultat. Broschyr utgiven av socialdemokratiska fackklubban till gruppstyrelseval på Torslandaverkens slutmontering, 1979

Arbetskamrater: Stencil utgiven av PO till gruppstyrelseval på Torslandaverkens slutmontering, 1979

Avtalen ut på omröstning: Stencil utgiven av grupp 11 på Lundbyverken, 790903

Volvofacket kör ifatt företaget – men lämnar medlemmarna bakom sig

Arbetslivscentrum: Facklig verksamhet i komplexe organisationer, 3 delrapporter:

Alarik, Björn: Delstudie: Koncernsamverkan i Svenska Volvo, Arbetslivscentrum 1979:9, maj -79

Jobring, Ove: Delstudie: Analys av en lokal facklig organisation, 1979:8, maj -79

Levinsson, Klas: Facklig bevakning av Volvos internationella verksamhet, 1979:7, mars -79

Fördelaren: Den nya klubborganisationen, stencil utgiven av Volvo verkstadsklubb, nr 4, 1981

Svenska Metallarbetarförbundet, verkstadsklubben vid Volvo i Göteborg: Förslag till omorganisation av facket vid Volvo, broschyr.

Metallförbundet: Riktlinjer för Volvos Verkstadsklubbs grupporganisationer gällande kontaktombuds område och val av kontaktombud

11-nyheterna: Varning! Man vill frånta oss rätten att välja förtroendemän, stencil utgiven av grupp 11:s styrelse, nr 6, 1982

Tidningsartiklar

Arbetet: ökad slagkraft mot volvoledningen, 700613

Arbetet: Ny organisation på Volvo skall föra facket närmare medlemmarna, 810207

G-P: Organisationen ny stridsfråga på Volvo, 810326

G-P: Gruppråd ger ökad demokrati, 810327

Representantskapet, demokratireform eller ...?

G-P: 11 500 på Volvo kördes över. Medlemmar mister inflytandet, juni 1

Arbetet: Volvo byter beslutsform – Inte för att tysta oppositionen, juni 1981

G-P: Volvos Verkstadsklubb i nya banor, 500 poster skall besättas, 810616

G-P: Volvovalen idag är emot stadgarna, 820125

Motioner och uttalanden, svenska Metallarbetareförbundets kongress, 7-13 juni 1981, TIBA-tryck All, 1981:

Representantskapet, motion 583, sid 501

Överstyrelsens svar på motion 583, sid 552

Metallförbundet: Regler och riktlinjer för verkstadsklubbens representantskap

Henriksson, Holst: Prövning av beslut – brev till Metallarbetareförbundet, 820122

Fraktionsvalsedel – Valkartell, stencil, valsedel till repskapsval och gruppstyrelseval på Torslandaverkens slutmontering, januari 1982

'Utan facklig opposition är volvofacket helt dött'

Grupp 19: Information från gruppstyrelsen, nr 5, 1982

Arbetet: S segrade i valet på Lundbyverken, 820128

G-P: S vann valet på Lundby, 820128

'De vill tysta oppositionen'

G-P: Dispyten igång om Volvostrejken spontan reaktion? Extremistreaktion?, 780902

G-P: Svårt s-nederlag i fackval på Volvo, 781201

Fördelaren: Året som gått... 1978, nr 19

G-P: Ett hav med röda nejlikor mötte volvoarbetarna i AD, 790216

Arbetet: Göte Kildén, Volvo: Arbetets artiklar kräver klarläggande, 810307

Arbetet: 'De ansvariga måste avgå ', 810318 Mutanklagelser på Volvo

Facklig opposition: Korruption!, kompendium, 791103

Lokalradion: Bakhalt, 791108 och 791109

Arbetet: Svidande kritik mot lokalradion: Ingriper i fackligt val:, 791109

Facklig opposition: Fakta – om lögnen, mutor och korruption på TC/Volvo, december —79

G-P: Socialdemokrater försökte köpa röster i fackval, december 1979

G-P: Helt om i Volvofacket: 'Mutorna' utreds, 800227

Lennart Gustavsson: Referat från utredningsmöte 1, 800408

Arbetet: 'Kan verka underligt', 800425

Metall-41: Volvo verkstadsklubb – mutanklagesler Volvo-Torslandaverken, 800918

Arbetet: Volvovalet utrett: Inga mutor, 800919

G-P: s friar s: Ingen korruption inom volvofacket, 800919

Björn Eriksson – killen som facket sviker

Förhandlingsprotokoll, Volvo: Uppsägning av Björn Eriksson, 800821 Per Svahn : Skrivelse om möte mellan Bengt Carlsson och Björn Eriksson, 820901

Fördelaren: Inga förhandlingsprotokoll lämnas ut, 810901

Facklig opposition: Handbok i svinaktiga metoder, sept -81

G-P: Fackligt aktiv sparkad från Volvo, 810821

Arbetet: Varför fick jag sparken? , 810821

G-P: Nytt fackligt bråk i Volvo-Lundby, 810917

G-P: Facket vägrar lägga pappren på bordet, 810828

G-P: Fack och företag på samma sida, 820527

G-P: Den lille mannen mot det stora bolaget, 820527

G-P: Rätt att såga upp honom, 820528

ETC: Facket stödjer avskedanden, nr 14, 1982

G-P: Han vann över Volvo, 820629

Arbetet: Volvo tvingas återta avsked, 820629

G-P: Volvo ger sig inte, överklagar till AD, 820630

G-P: Facklig opposition attackerar ombudsman på Metall-41, 820701

G-P: Volvos Björn Eriksson har fått sparken isen, 820803

Eriksson, Björn: Till mina arbetskamrater, flygblad, sept -81

Facklig opposition: AB Volvo sparkar förtroendeman. Frågor och svar om Björn Eriksson, hösten 1982

Facklig opposition: Samarbetsexperiment på Volvo, kompendium, hösten -82

Björn Eriksson not Volvo AB, Tingsrättens dom 820326